

พฤติกรรมและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุ ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

Behavior and Perception of the Elderly Rights through Social Networks

วรัชญา ทิพย์มัลย์^{1*} สวรรยา ธรรมอภิพล²

Waratchaya Tipmalai^{1*} Sawanya Thammaapipon²

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุและเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ดำเนินการโดยใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และเป็นสมาชิกของสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ดอกคำดวน ตำบลท่าข้าม อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครพนม จำนวน 300 คน

ผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนิยมใช้เฟซบุ๊ก ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อติดต่อเพื่อนเก่า/ครอบครัว ใช้ในช่วงเวลา 11.01-15.00 น. ความถี่ในการใช้น้อยกว่า 3 ครั้งต่อสัปดาห์ และระยะเวลาเข้าใช้ 1-2 ชั่วโมงต่อครั้ง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่าย

^{1,2} คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Management Science Silpakorn University

*Corresponding author e-mail: waratchaya_17@yahoo.com

(Received: October 15, 2019; Accepted: November 21, 2019)

สังคมออนไลน์ประเภท เฟซบุ๊ก แต่ส่วนใหญ่ยังต้องการรับรู้ผ่านการพูดคุยกับเพื่อน/คนรู้จัก โดยสิทธิที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้มากที่สุด ได้แก่ สิทธิด้านการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ ส่วนปัญหาและอุปสรรค พบว่า กลุ่มตัวอย่างยังขาดความเข้าใจและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

คำสำคัญ: การรับรู้สิทธิผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ เครือข่ายสังคมออนไลน์

Abstract

The research aimed to study behavior of using social networks of the elderly. To study the perception of the elderly rights and to study the problems and obstacles of the elderly rights through social networks. The research instrument was a questionnaires. The samples used in the research were the elderly aged 60 years and over and were members of Doklumduan Relief Cremation Society, Tha Kham Subdistrict, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province. Total 300 people.

The research finding the samples behavior used Facebook via mobile phone to contact old friends / family. Most of them used social networks during the 11.01 a.m.-15.00 p.m. Access to social networks is less than 3 times per week and access to the social networks 1-2 hours / time. The perception of the rights information found that most of the samples were realized about the rights of the elderly through Facebook but most still want to know through talking with friends / acquaintances. And mostly realized the right

of elderly living allowances, problems and obstacles in terms of understanding about the using of social networks and on the access to the rights information of the elderly through social networks.

Keywords: Perception of the elderly rights, The elderly, Social networks

บทนำ

โครงสร้างประชากรที่กำลังเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” (aging society) เป็นปรากฏการณ์ที่ทั่วโลกต่างให้ความสนใจ สำหรับประเทศไทย ประเด็นด้านผู้สูงอายุได้รับความสนใจอย่างจริงจัง เมื่อสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กำหนดให้การสูงวัยของประชากรเป็นงานวิจัยที่สำคัญมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 โดยนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2560-2564) ได้มุ่งเน้นในด้านการบูรณาการงานภาครัฐเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ระบุสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารไว้ในมาตรา 41 และมาตรา 48 และยังสอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ที่ต้องการให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งผู้สูงอายุมีสิทธิที่จะได้รับการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม รวมถึงรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่สำคัญและจำเป็นด้วย

ทั้งนี้กรมกิจการผู้สูงอายุ ได้บัญญัติสิทธิผู้สูงอายุไว้ทั้งสิ้น 16 ด้าน อาทิ สิทธิด้านการแพทย์และสาธารณสุข สิทธิด้านการศึกษา ศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ สิทธิด้านการประกอบอาชีพและฝึกอาชีพที่เหมาะสม สิทธิด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในอาคาร สถานที่

ยานพาหนะ สิทธิด้านการลดหย่อนค่าโดยสาร เป็นต้น และจากผลการสำรวจ การเข้าถึงและความพึงพอใจต่อบริการตามสิทธิผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติ ผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 พบว่า ผู้สูงอายุ รับรู้สิทธิการได้รับเบี้ยยังชีพรายเดือนสูงกว่าประเด็นอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมี ผู้สูงอายุบางรายที่ขาดความรู้ ขาดโอกาส ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เนื่องจาก ความจำเป็นที่ต้องอาศัยอยู่แต่ในบ้าน ไม่สามารถมีกิจกรรมร่วมกับชุมชนได้ (นันทนา อยู่สบาย, 2557) รวมถึงผู้สูงอายุยังขาดความรู้และความเข้าใจใน สิทธิผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (สุดารัตน์ สดสมบุรณ์, 2557) ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าถึงสิทธิ จากภาครัฐ ได้ จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ในปัจจุบันอินเทอร์เน็ตได้กลายเป็นแหล่งเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร แหล่ง แลกเปลี่ยนข้อมูล ทำให้รูปแบบการสื่อสารเปลี่ยนเป็นการสื่อสารแบบ ไร้พรมแดน เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเชื่อมต่อการสื่อสาร ระหว่างบุคคลผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ เฟซบุ๊ก (นันทิข ฉลองโกศลศิลาชัย และหทัยชนก สุขเจริญ, 2555) และจากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2554 พบว่า ผู้ใช้เครือข่ายสังคม ออนไลน์ในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปมีการใช้งานมากขึ้นจากเดิม ร้อยละ .1 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 2.1 ในปี พ.ศ. 2557

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ใน ปัจจุบัน เข้ามามีบทบาทและความสำคัญของคนทุกวัย ไม่ได้จำกัดเฉพาะใน กลุ่มวัยรุ่นหรือวัยทำงานเท่านั้น แต่ในวัยผู้สูงอายุยังมีอัตราการเปลี่ยนแปลง การใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 95 (ปิยวัฒน์ เกตุวงศา และคณะ, 2558) แต่ยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายสังคม

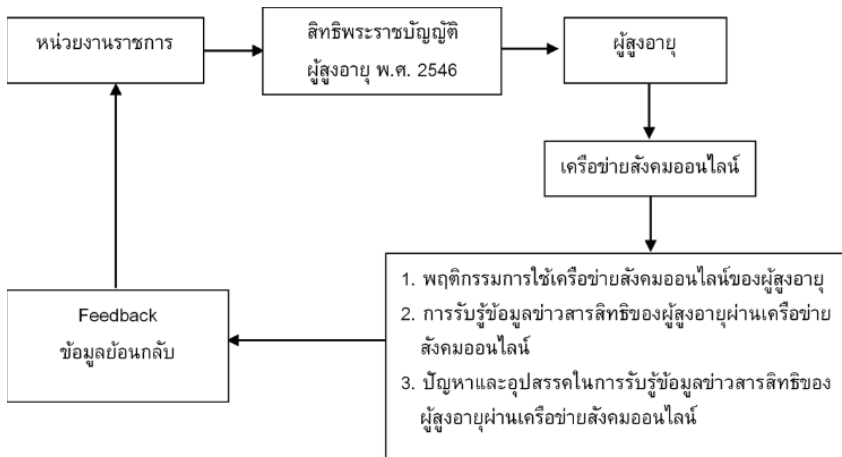
ออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยผู้สูงอายุมักจะเคยชินกับรูปแบบการรับรู้ข่าวสารแบบเดิม เช่น การบอกเล่าแบบไม่เป็นทางการจากผู้นำชุมชน การพูดคุยกับเพื่อนบ้านหรือญาติ เป็นต้น และจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้สูงอายุต้องอาศัยอยู่เพียงลำพังหรืออยู่ห่างจากลูกหลาน การติดต่อสื่อสารต้องพึ่งพาเทคโนโลยีเป็นหลัก ส่งผลให้พฤติกรรมของผู้สูงอายุจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง โดยการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อช่วยในการติดต่อสื่อสาร

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้นำผลการศึกษาไปใช้ในการสนับสนุนให้มีการอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้หรือค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการพัฒนาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุ เพื่ออำนวยความสะดวกหรือให้ข้อมูลข่าวสารสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่เป็นสมาชิกสมาคมฯ

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ตอนที่ 3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

ตอนที่ 4 ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุเป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับการรับรู้ โดยใช้เกณฑ์การวัดแบบ Likert Scale

ตอนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรคในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นลักษณะข้อคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยการใช้แบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลท่าข้าม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และเป็นสมาชิกของสมาคมพัฒนากิจสงเคราะห์ดอกคำดวน ตำบลท่าข้าม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

โดยปัจจุบันสมาคมฯ มีสมาชิกจำนวนรวมทั้งสิ้น 1,090 คน (ข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ.2561) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยอาศัยสูตรของ Taro Yamane (ประสพชัย พสุนนท์, 2553) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน ขนาดของประชากร

E แทน ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างไม่

เกิน 5%

เมื่อ $N = 1,090$

$e = .05$

เมื่อแทนค่า จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{1,090}{1 + 1,090(.05)^2}$$

$$= 292.6 \approx 293$$

ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 292.6 ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 300 ชุด

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลทฤษฎีภูมิ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เช่น วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ เอกสารประกอบการประชุม รวมถึงงานวิจัยจากสถาบันต่าง ๆ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ วิเคราะห์โดยใช้สถิติแจกแจงจำนวนความถี่และค่าสถิติร้อยละ

3.2 ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุ วิเคราะห์โดยใช้สถิติแจกแจงจำนวนความถี่และค่าสถิติร้อยละ และใช้การแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์การแบ่งระดับขั้นคะแนนจากเกณฑ์อ้างอิงตามหลักการของบลูม (Bloom, 1968) และนำมาเทียบกับเกณฑ์การแบ่งกลุ่มระดับการรับรู้ตามคะแนนที่ผู้วิจัยเก็บได้จริง สามารถแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังตารางที่ 1

3.3 ปัญหาและอุปสรรคในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นลักษณะข้อคำถามแบบปลายเปิด (open-ended questions)

ตารางที่ 1 เกณฑ์การแบ่งกลุ่มระดับการรับรู้

หลักเกณฑ์การพิจารณา	ระดับคะแนน	ระดับการรับรู้ ข่าวสาร
1. คะแนนอ้างอิงตามเกณฑ์ ของบลูม คะแนนที่ผู้วิจัยเก็บได้จริง	คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60 คะแนนต่ำกว่า 48 คะแนน	ระดับน้อย
2. คะแนนอ้างอิงตามเกณฑ์ ของบลูม คะแนนที่ผู้วิจัยเก็บได้จริง	คะแนนระหว่างร้อยละ 60-79 คะแนนระหว่าง 48-63 คะแนน	ระดับ ปานกลาง
3. คะแนนอ้างอิงตามเกณฑ์ ของบลูม คะแนนที่ผู้วิจัยเก็บได้จริง	คะแนนสูงกว่าร้อยละ 80 คะแนนสูงกว่า 63 คะแนน	ระดับมาก

ผลการวิจัย

ผลจากการตอบแบบสอบถาม มีดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.67 มีอายุ 65-69 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.33 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 24.00 อาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 36.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 11,001-13,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.67 ระยะเวลาที่เป็นสมาชิกฯ อยู่ระหว่าง 1-3 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.00

2. พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภท เฟซบุ๊ก คิดเป็นร้อยละ 59.62 โดยใช้ผ่านโทรศัพท์มือถือ คิดเป็นร้อยละ 100.00 จุดประสงค์

ในการเข้าใช้เพื่อติดต่อเพื่อนเก่า/ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 46.15 และเข้าใช้ช่วงเวลา 11.01-15.00 น. คิดเป็นร้อยละ 42.31 ความถี่ในการเข้าใช้น้อยกว่า 3 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 58.97 และระยะเวลาในการเข้าใช้ 1-2 ชั่วโมงต่อครั้ง คิดเป็นร้อยละ 42.31

3. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 52.00 และไม่เคยรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 48.00

4. ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิด้านการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96.33 ส่วนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุน้อยที่สุด ได้แก่ สิทธิด้านการจัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 61.33

5. ปัญหาและอุปสรรคในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ มี 3 ด้าน ได้แก่

1) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างบางรายไม่เคยเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เนื่องจากใช้ไม่เป็น และกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้คิดว่าไม่จำเป็นต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพราะมีวิธีอื่น ๆ ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุที่ง่ายและรวดเร็วกว่า โดยกลุ่มตัวอย่างจะทราบข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านการพูดคุยกับเพื่อนหรือคนรู้จัก จากรายการข่าวทางโทรทัศน์มากกว่าช่องทางอื่น ๆ

2) ด้านการเข้าถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างบางรายไม่มีอินเทอร์เน็ตสำหรับเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ และกลุ่มตัวอย่างบางรายให้เหตุผลว่า การเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต้องมีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ ซึ่งคิดว่าเป็นการใช้จ่ายโดยสิ้นเปลืองและไม่จำเป็น

3) ด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างบางรายเคยเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ แต่ต้องรอลูกหลานช่วยในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพราะไม่ได้ใช้โทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟน หรือกลุ่มตัวอย่างบางรายใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ แต่ไม่ได้เข้าใช้เพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และกลุ่มตัวอย่างบางรายให้เหตุผลว่า ข่าวสารผู้สูงอายุไม่เป็นที่แพร่หลายในเครือข่ายสังคมออนไลน์

สรุปการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 300 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 65 - 69 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. อาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 11,001 - 13,000 บาท และระยะเวลาที่เป็นสมาชิกฯ อยู่ระหว่าง 1 - 3 ปี

2. พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภท เฟซบุ๊ก โดยใช้เวลาผ่านโทรศัพท์มือถือ มีจุดประสงค์ในการเข้าใช้เพื่อติดต่อเพื่อนเก่า/ครอบครัว และเข้าใช้ช่วงเวลา 11.01-15.00 น. ความถี่ในการเข้าใช้น้อยกว่า 3 ครั้งต่อสัปดาห์ และเข้าใช้ 1-2 ชั่วโมงต่อครั้ง

3. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยรับรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภท เฟซบุ๊ก และส่วนใหญ่ไม่ต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ แต่ต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านการพูดคุยกับเพื่อน/คนรู้จัก

4. ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสิทธิด้านการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพมากที่สุด รองลงมา คือ สิทธิด้านการบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข และสิทธิด้านความสะดวกและความปลอดภัยในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ ตามลำดับ ส่วนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุน้อยที่สุด ได้แก่ สิทธิด้านการจัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม สิทธิด้านการศึกษา การศาสนาและข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ และสิทธิด้านการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทารุณกรรม ถูกแสวงหาประโยชน์ หรือถูกทอดทิ้งตามลำดับ

5. ปัญหาและอุปสรรคในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยบางรายไม่เคยเข้าใช้ ด้วยตนเอง เนื่องจากใช้ไม่เป็นและต้องรอลูกหลานช่วยในการเข้าใช้ ด้านการเข้าถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ บางรายไม่มีอินเทอร์เน็ตและไม่ได้ใช้โทรศัพท์แบบสมาร์ตโฟน และด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสิทธิผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า บางรายคิดว่าไม่จำเป็นต้องรับรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ และรู้สึว่าการรับรู้ผ่านการพูดคุยกับเพื่อนหรือคนรู้จัก จากรายการข่าวทางโทรทัศน์ หรือจากการ

ประชุมร่วมกับอบต./กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน มีความสะดวกกว่าการรับข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภท เฟซบุ๊ก เนื่องจากเฟซบุ๊กเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายในยุคปัจจุบัน สามารถแบ่งปันข้อมูลข่าวสารที่น่าสนใจให้กับผู้อื่นได้ และสามารถรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของเอมิกา เหมมินทร์ (2556) พบว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊กเป็นที่นิยมมากที่สุด และผู้สูงอายุนิยมใช้ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพราะว่าในปัจจุบัน โทรศัพท์มือถือมีราคาถูกลงเมื่อเทียบกับอดีตและเป็นที่นิยมอย่างมาก โดยมีจำนวนผู้ใช้งานมากถึงร้อยละ 85.50 จุดประสงค์หลักในการใช้เพื่อติดต่อเพื่อนเก่า/ครอบครัว เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ที่บ้านทำให้ขาดการติดต่อกับเพื่อน จึงต้องการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีจากเพื่อนสู่เพื่อน ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ส่วนช่วงเวลาที่เข้าใช้ พบว่า ส่วนใหญ่เข้าใช้ในช่วงเวลา 11.01-15.00 น. โดยเข้าใช้น้อยกว่า 3 ครั้งต่อสัปดาห์ และเข้าใช้ 1-2 ชั่วโมง/ครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของกันตพล บรรทัดทอง (2557) พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้ครั้งละ 1-2 ชั่วโมง โดยเป็นช่วงเวลากลางวัน

2. จากการศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยรับรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภท เฟซบุ๊ก และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ต้องการรับรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ แต่ต้องการรับรู้ผ่านการพูดคุยกับเพื่อน/คนรู้จัก เนื่องจากการรับ

ข่าวสารผ่านการพูดคุยกับเพื่อน/คนรู้จัก ซึ่งผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้ง่ายและเคยชินกับรูปแบบการรับรู้แบบเดิม ๆ เช่น การบอกเล่าแบบไม่เป็นทางการจากผู้นำชุมชน การพูดคุยกับเพื่อนบ้านหรือญาติ เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของชนภัทร ธีระพิริยะกุล (2552) กล่าวว่า บุคคลจะเลือกรับข่าวสารที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ตามช่องทางที่ตนสะดวก และเลือกรับข่าวสารตามความเคยชิน มักจะไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

3. จากการศึกษาระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุ ด้านสิทธิการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพมากที่สุด เพราะผู้สูงอายุจะเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่ตรงกับความสนใจหรือความต้องการของตน โดยเฉพาะสิทธิด้านการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของประสพโชค ต้นสาโรจน์ (2559) กล่าวว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทราบเรื่องสิทธิการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพมากกว่าด้านอื่น ๆ และผู้สูงอายุพอใจที่จะได้รับสิทธิเบี้ยยังชีพในปัจจุบันและมีความต้องการที่จะให้เพิ่มเงินช่วยเหลือเบี้ยยังชีพ ส่วนด้านที่กลุ่มตัวอย่างรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิน้อยที่สุด ได้แก่ สิทธิด้านการจัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการอยู่กับลูกหลานมากกว่าการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมด้านนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑาทิพย์ วุฒิ (2553) พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมด้านศาสนา น้อยกว่าความต้องการด้านอื่น ๆ

4. จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างบางรายไม่เคยเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เนื่องจากใช้ไม่เป็น บางรายต้องรอลูกหลานช่วยในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ และบางรายไม่

มีอินเทอร์เน็ตสำหรับเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ซึ่งในส่วนนี้มีค่าใช้จ่ายและบางรายเป็นผู้มีรายได้น้อย ทำให้ไม่สะดวกที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสิทธิผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรณัฐ โรจนประภา (2560) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุนั้นส่วนมากจะมีปัญหาด้านค่าบริการ นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างต้องการทราบข้อมูลข่าวสารผ่านการพูดคุยกับเพื่อนหรือคนรู้จัก จากรายการข่าวทางโทรทัศน์ โดยสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการสื่อสารระดับบุคคลในกลุ่มสังคมเดียวกัน เช่น ลูกหลาน ญาติพี่น้อง เพื่อนสนิท เป็นต้น เพื่อพูดคุยหรือให้ข้อมูลในสิ่งที่สนใจในเรื่องเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยในครั้งนี้

1.1 จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุนั้นผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ อยู่ในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกับการรับรู้ผ่านช่องทางอื่น ๆ โดยเฉพาะจากโทรทัศน์และสื่อบุคคล ดังนั้นองค์กรหรือหน่วยงานควรให้ข้อมูลผ่านทาง การพูดคุยหรือรายการข่าวทางโทรทัศน์ มากกว่าการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

1.2 จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุด้านการจัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม อยู่ในระดับน้อย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรมีการจัดการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ถึงสิทธิด้านนี้

1.3 จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ คือ ด้านความรู้ความ

เข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ด้านการเข้าถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ และด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐควรมีการสนับสนุนส่งเสริม และมีการอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้หรือค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ทางช่องทางเฟซบุ๊ก รวมถึงให้บริการอินเทอร์เน็ตฟรีทุกพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย คือ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกสมาคมปณิกิจสงเคราะห์ดอกลำดวน ตำบลท่าข้าม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลในพื้นที่จำกัดทำให้ได้ข้อมูลเฉพาะพื้นที่เท่านั้น ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาสมาคม/ชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเป็นข้อมูลเปรียบเทียบในบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน

2.2 หน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมความรู้สิทธิด้านการจัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ให้เป็นที่รับรู้ของประชาชนมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำงานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ของบุคคลหลายท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวรยา ธรรมอภิพล อาจารย์ที่ปรึกษาที่คอยให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทาง รวมถึงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์ที่สุด

ขอขอบพระคุณครอบครัวทิพย์มัลย์ คุณพ่อ คุณแม่ พี่สาว และญาติพี่น้อง รวมถึงครอบครัวเจ้าอาทิตย์ สามีและลูกสาว ที่เป็นกำลังใจสำคัญ อีกทั้งคอยช่วยเหลือและสนับสนุนในทุกด้านจนงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กันตพล บรรทัดทอง. (2557). พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และความพึงพอใจของกลุ่มคนผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2553). แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับ ปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552. กรุงเทพฯ: เทพเพ็ญวานิชย์.
- คู่มือสิทธิผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ชนภัทร ชีระพิริยะกุล. (2552). พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและความต้องการข่าวสารด้านการ กำกับดูแลกิจการที่ดีของพนักงาน บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นันทิช ฉลองโกศลชัย และหทัยชนก สุขเจริญ. (2555). พฤติกรรมการใช้เฟซบุค (Facebook) ของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นันทนา อยู่สบาย. (2557). ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในองค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้เขิน้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ปิยวัฒน์ เกตุวงศา และศุทธิดา ขวณวัน. (2558). ใครเป็นใครบนเครือข่ายสังคมออนไลน์: ความหลากหลายทางคุณลักษณะและพฤติกรรม. ในอารี จำปากลาง และคณะ (บรรณาธิการ), การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 11 ประชากรและสังคม 2558 “ความหลากหลายทางประชากรและสังคมในประเทศไทย ณ ปี 2558”. (15-28). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประสพชัย พสุนนท์. (2553). สถิติธุรกิจ. กรุงเทพฯ: ท็อป.
- ประสพโชค ต้นสารโจน์. (2559). บทบาทของเทศบาลเมืองกาญจนบุรีในการดูแลผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มณฑาทิพย์ วุฒิ. (2553). ยุทธศาสตร์การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลอรัญญิก อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วีรณัฐ โรจนประภา. (2560). พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีที่มีผลต่อระดับความสุขของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต, 13(1), 89-104.
- สุดาร์ตน์ สดสมบุรณ์. (2557). สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 7(1), 73-82.
- เอมิกา เหมมินทร์. (2556). พฤติกรรมการใช้และความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่ได้จากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, 9-10(16-17), 120-140.